

450 let klasično-humanističnega pouka v Ljubljani

Aina Šmid

Foto: Dunja Wedam

Profesorica Aleksandra Pirkmajer Slokan in učenci pri pouku latinščine na OŠ Prežihov Voranc.

Zgodovina klasično-humanističnega izobraževanja na slovenskih tleh se je začela s protestanti, s Primožem Trubarjem in Adamom Bohoričem, in sicer daljnega leta 1563, ko je bila v Ljubljani na Trubarjevo pobudo ustanovljena prva javna (latinska) šola na Slovenskem. Šola je bila stanovska, kar pomeni, da ni bila niti cerkvena niti državna, vzdrževali in nadzirali so jo deželni stanovi, plemiči in meščani torej, ki so bili tedaj večinoma protestantske veroizpovedi. Šola je domovala na različnih lokacijah, med drugim tudi na Stritarjevi ulici, na mestu današnje Kresije, kjer lahko danes gledamo doprsni kip Adama Bohoriča, ki je bil dolga leta njen rektor. Protestanti so v svojem času po naših deželah ustanovili okoli 40 šol z namenom, da bi v skladu s svojim prepričanjem o dostopnosti verskega nauka v domačem jeziku izobrazili tudi preprosto kmečko prebivalstvo, Trubar pa je postavil celo zahtevo, da je potrebno izobraževati tudi deklice. O pomenu latinščine in klasično humanistične vzgoje pri nas nekoč in danes smo se pogovarjali s predsednico Društva klasikov, Bogdanko Pirc Marjanovič, sicer dr. medicine, spec. internistko, o pouku latinščine na OŠ Prežihov Voranc pa s profesorico Aleksandro Pirkmajer Slokan, učiteljico latinščine in angleščine, avtorico več učbenikov za latinski jezik, in štirimi mladimi latinisti Antonom Jakšem, Stello Baričič, Ulo Talijo Pollak in Vesno Markič.

Bogdanka Pirc Marjanovič, predsednica Društva klasikov

Kakšna je vloga Društva klasikov in kdo so njegovi člani?

Društvo klasikov smo leta 2000 ustanovili nekdanji dijaki Klasične gimnazije v Ljubljani ob proslavi stote obletnice zgradbe, kjer je šola domovala. Klasična gimnazija v Ljubljani je kot osemrazredna gimnazija s poukom latinščine in stare grščine delovala nepretrgoma od leta 1849 do 1958, od leta 1899 dalje v novi zgradbi na Prežihovi ulici pri Narodni galeriji. Stavba je bila zgrajena po ljubljanskem potresu, po tedaj najodobnejših načelih gradnje šol in v skoraj nespremenjeni podobi deluje še danes. Društvo združuje stalne člane, nekdanje dijake klasične gimnazije in tudi tiste, ki so se učili klasičnih jezikov na drugih šolah najmanj štiri leta. Pridruženi člani pa so vsi tisti, ki cenijo humanistično izobrazbo, njene vrednote in vrline na temeljih antične kulture in humanizma. Društvo skrbi za nadaljnje izobraževanje svojih članov, organizira mesečna predavanja uglednih strokovnjakov z različnih področij, izlete z izobraževalnim programom, pohodništvo z ogledom zgodovinskih in kulturnih znamenitosti ter občasna družabna srečanja s kulturnim programom. Od ustanovitve je v njem okrog 240 članov. Za svojo najpomembnejšo nalogo smo si zadali prizadevanje za ohranitev pouka antičnih jezikov v javnem šolstvu.

Nedavno ste v Cankarjevem domu obeležili 450-letnico klasično-humanističnega izobraževanja na Slovenskem.

Nosilec te častitljive obletnice je prav mesto Ljubljana (1563–2013). Ob že omenjeni proslavi stote obletnice zgradbe Klasične gimnazije v Ljubljani (1999) smo nekdanji dijaki raziskali njeno preteklost in podatke objavili v zborniku

Ljubljanski klasiki 1563–1965, ki je izšel istega leta. V zborniku je na 725 straneh predstavljenih veliko zgodovinskih podatkov o obdobjih teh latinskih šol, o njihovih dijakih in profesorjih. Če naštejemo po obdobjih: v dobi renesanse je delovala protestantska šola (1563–1598), v dobi baroka jezuitska gimnazija (1597–1773), v dobi razsvetljenstva terezijanska gimnazija (1773–1849), v dobi nacionalnih držav osemrazredna državna gimnazija (1849–1958) ter v času Jugoslavije in Slovenije (od 1958 dalje) osemletka in devetletka. Vsi gimnazijski programi so bili enaki kot drugod v habsburški monarhiji. Kvaliteta izobrazbe je bila zelo visoka. Zbornik je v digitalni obliki pripravil za svojo spletno stran Inštitut novejšje zgodovine in v njem si lahko ogledate različne zanimive podatke, v kazalih pa imena vseh dijakov od leta 1600 dalje. Med njimi boste našli imena številnih dijakov, ki so pozneje pomembno prispevali k napredku našega naroda na različnih področjih, morda pa najdete med njimi tudi ime svojega prednika ali sorodnika.

In kakšna je prihodnost latinščine v sodobni družbi?

Zelo je odvisna od politike in politikov, saj ti s svojimi idejami krojijo sistem in kvaliteto izobraževanja. Latinščina, ki je bila v preteklosti pogovorni jezik obsežnega rimskega imperija, nato jezik katoliške cerkve in izobražencev, postaja danes sredstvo za učni program in razumevanje kulturno-civilizacijskih dogajanj na evropskih tleh in ne sodi več v konkurenco s poukom danes živih jezikov. Zgodnje učenje latinščine je izjemno pomembno za mladostnike. Analitično in kritično razmišljanje iz otroške dobe ostane odraslemu za vse življenje, spoznavanje antične kulture in njenih vrednot pa mu širi obzorja in razumevanje lastne kulture in kulture drugih

narodov. V zadnjem času je v evropskih šolah opaziti vedno večje zanimanje za klasično-humanistično izobraževanje in učenje antičnih jezikov. Prepričana sem, da se bo razširilo tudi k nam in spodbudilo starše, da svojemu otroku nudijo kvalitetno izobrazbo. Država pa naj v javnem šolstvu poskrbi za nekaj osnovnošolskih regijskih centrov, ki bodo omogočili pouk latinščine kot obveznega, popolnega (štiriletnega) izbirnega predmeta, z možnostjo nadaljevanja na ustreznih gimnazijah in univerzi.

Aleksandra Pirkmajer Slokan, učiteljica latinščine in angleščine, avtorica več učbenikov za latinski jezik

»Colonia Iulia Emona, Julijsko mesto Emona je bilo ustanovljeno okoli leta 30 pr. n. št. in je bilo prvo pravo, samostojno mesto na področju današnje Slovenije. In zakaj 2000-letnice Emone nismo praznovali že leta 1970? Zato, ker najstarejši zapis, najden v Emoni, sega v leto 14, ko je umrl cesar Avgust, ustanovitelj mesta Julije Emone...« Takole se začne ena od šolskih ur latinščine na osnovni šoli Prežihovega Voranca s profesorico **Aleksandro Pirkmajer Slokan**, učiteljico latinščine in angleščine, avtorico več učbenikov za latinski jezik.

V stavbi OŠ Prežihovega Voranca je nekoč domovala znamenita ljubljanska klasična gimnazija, ki so jo obiskovale mnoge generacije znanih medicincev, pravnikov ter drugih intelektualcev in humanistov. Po njeni ukinitvi leta 1958 je z uvedbo enotne osemletne osnovne šole postala šola Prežihovega Voranca naslednica nekdanje klasične gimnazije. »V naši šoli nam je nekako uspelo, da smo skozi vseh petdeset let nekdanje

osemletke ohranjali štiri letno fakultativno učenje latinščine. V sistemu novega devetletnega šolanja pa so nam, ker poteka učenje v triadah, odvzeli šesti razred, torej eno celo leto pouka. Tako se je učenje latinščine okrnilo le na sedmi, osmi in deveti razred. Latinščina je edini jezik, ki je z devetletko izgubil kar četrtino fonda ur. Še pred začetkom devetletke smo opozarjali ministrstvo za šolstvo, da bi bilo potrebno ohraniti začetek učenja latinščine pri enajstih letih, torej v šestem razredu, saj gre za preizkušeno pristop, ki se ga drži večina evropskih držav.« je povedala prof. Pirkmajer Slokanova. Za mlajše otroke je latinščina v začetku zanimiva predvsem kot spoznavanje sveta z izjemno bogato mitologijo, ki se je otroci učijo prek zgodb, enajst let pa je po mnenju pedagogov tista primerna meja, ko naj bi se otroci začeli spoznavati tudi z jezikom in njegovo slovnico. »V tujini je bolj ali manj povsod takšna praksa. Pri enajstih so otroci zelo dojemljivi za učenje, pomnjenje, ponavljanje. Jezik tedaj osvajajo z lahkoto, pri petnajstih letih in pozneje pa je čas za prevajanje, razmišljanje in povezovanje, ne pa za učenje osnov. V Sloveniji nekako podcenjujemo osnovno šolo. Če bi se primerjali s šolskim sistemom po Evropi in glede na velikost, bi morali imeti v Sloveniji deset do dvanajst osnovnih šol, kjer bi se lahko učili latinščine, pri nas pa ta pouk v zadnjem času kontinuirano gojita le škofijska osnovna šola Alojzija Šuštarja, od javnih šol pa edino le še šola Prežihovega Voranca.«

Za latinsko interesno dejavnosti v šestem razredu je vedno zelo veliko zanimanja, vsako leto se vpiše več kot trideset učencev, toda kasneje, ko morajo v sedmem razredu izbirati med nemščino in latinščino in drugimi izbirnimi predmeti, ki so morda lažji in bolj privlačni, se to zanimanje za latinščino prepolovi. »Pouka latinščine ne bi smeli enačiti z izbirnimi živimi tujimi jeziki, ampak bi ga morali obravnavati kot klasično-humanistični izobraževalni program in mu dodeliti poseben status,« pravi prof. Pirkmajer Slokanova. Letošnje leto se v okviru interesne dejavnosti uči latinščine 33 šestošolcev, v tretji triadi pa je vseh skupaj prav tako 33. V tem obdobju se za latinščino praviloma odločajo boljši, bolj vedoželjni učenci, ki jim gre šola laže od rok. Prav zaradi usmeritve v zadnji triadi je učenje v šestem razredu za učenca zelo pomembno. Tu se spoznava z mitologijo, zgodovino in kulturo antičnega sveta in tako postopoma prepoznava tudi svoj interes za jezik. Medtem ko postaja učenje angleščine na ravni osnovne šole vedno bolj intenzivno, pa se splošna jezikovna razgledanost zmanjšuje. Naši otroci ne vedo več, da ogromno besed, ki jih danes uporabljajo, med njimi na primer imena šolskih predmetov, ne izvira iz angleščine, ampak iz latinščine, od koder bogato črpa tudi angleški jezik.

Po končani osnovni šoli danes v Sloveniji ni možnosti nadaljevanja učenja latinščine na srednješolski stopnji. Obstajajo pa na srečo klasične gimnazije z začetno latinščino, v Ljubljani na primer Gimnazija Poljane in Škofijska klasična gimnazija, ki svojim dijakom omogočajo klasično-humanistično izobraževanje na srednješolski stopnji. »Drugod v Evropi se zavedajo, da je latinščina naša skupna dediščina in zato jezik posebnega pomena, pravzaprav edini skupni jezik Evrope. Tudi odbor za kulturo in izobraževanje Evropskega parlamenta je vključil v poročilo o večjezičnosti poseben člen, kjer je zapisano, da je treba učenje latinščine in

grščine posebej spodbujati. V Sloveniji pa se je zgodilo, da je enotna osnovna šola počasi uničila pouk klasičnih jezikov. Še leta 2002, torej tik preden smo začeli uvajati devetletko, je bilo v Murski Soboti, Mariboru in Ljubljani skupaj okoli 750 učencev, leta 2008, ki je bilo prvo leto popolne devetletke, pa je to število padlo le na 61 učencev. Vsak predmet potrebuje ustrezne delovne pogoje, tudi mi bi potrebovali normalen urnik in smiselno konkurenco predmetov. Predvsem ni prav, da v zadnji triadi silimo učence, da morajo izbirati med latinščino in živim tujim jezikom ali med latinščino in športom, na primer. Prav bi bilo, da bi se vsakdo, ki bi si tega želel, lahko učil nemščine ali francoščine poleg latinščine, in ne namesto nje, kot se to dogaja zdaj.«

Anton Jakša, absolvent latinskega in grškega jezika na Filozofski fakulteti UL

Z latinščino sem začel šele na fakulteti, če bi imel možnost, bi se seveda učil jezika že prej. Sicer pa bi rekel, da ne gre obupati. So nove možnosti in nove poti. *Viribus unitis possumus multa facere*, s skupnimi močmi lahko veliko naredimo! Važno je, da tradicija ne zamre. Če enkrat zamre, ne bomo več del Evrope, ampak bomo postali barbari. Tega se na primer dobro zavedajo na Finskem, kjer pouk načrtno gojijo. S tem, ko so se vpisali na zemljevid latinščine, so postali evropski narod in del kulture, iz katere izhajamo tudi mi. Nesmiselno je zapravljati tradicijo, treba je graditi na njej, drugače bomo zares postali barbari, če to že nismo postali.

Stella Baričič,

učenka 9. razreda OŠ Prežihov Voranc

Latinščina je zelo uporabna tudi za prihodnje šolanje in za različne poklice, recimo za pravo ali medicino. Že vnaprej sem vedela, da se bom prijavila na učenje latinskega jezika. Latinščina je tudi zabavna, ima veliko pregovorov, ki so zelo uporabni. Zdaj se je učim že četrto leto.

Ula Talija Pollak,

učenka 8. razreda OŠ Prežihov Voranc

Latinščina ni težka, če se je učiš sproti. Veliko ti pomaga pri drugih jezikih, z njo se naučiš logično misliti. Meni zelo pomaga tudi pri slovenščini, ko je treba analizirati stavke. S pomočjo latinščine mi gre vse precej hitreje. Nameravam študirati medicino in se bom po vsej verjetnosti učila latinščine še naprej.

Vesna Markič,

učenka 8. razreda OŠ Prežihov Voranc

Latinščine se učim že tretje leto. Je zanimiva in z njo je lažje razumeti druge romanske jezike, pa tudi angleščino, kjer je veliko besed iz latinščine. Vsako leto gremo tudi na latinski tabor, ponavadi v začetku leta ali spomladi, kjer se učimo in raziskujemo, kaj vse je povezano z latinščino. Zadnja leta smo bili na Goričkem, v Radencih, Piranu. Nastopila pa sem tudi v predstavi, ki smo jo učenci latinščine pripravili v komediji, ki je govorila o Marku Tuliju Ciceronu, kjer sem igrala njegovo drugo ženo, in vsi so nas navdušeno gledali. Letos pa pripravljamo tragedijo Rim ≠ miR. Obe igri je napisala moja sestra Katja, ki je tudi hodila na to šolo. Igralci govorimo v slovenščini z latinskimi vložki, tako da je igra razumljiva za vse občinstvo.

Mozaik moje Ljubljane

Opazujem, se spomnim, pogledam v knjigo in na medmrežje, vprašam, poznam.

Foto: Joco Žnidaršič

Biba leze, bivol ni;
tovor nese, osel ni;
roge ima, kozel ni;
kaj je neki, kaj se t' zdi?

Avtor uganke nam kaže hrbet in ga je prekril sneg.
Rešitev uganke in ime pesnika?

Odgovor na zastavljeno vprašanje pošlji s pripisom »Natečaj Mozaik moje Ljubljane«, s svojim naslovom in razredom ljubljanske osnovne šole, ki jo obiskuješ, najpozneje do 28. marca na e-naslov: glasilo.ljubljana@ljubljana.si ali na naslov: Mestna občina Ljubljana, Glasilo Ljubljana, Mestni trg 1, 1000 Ljubljana.

Med pravnimi odgovori bo izžrebanec prejel dve brezplačni veliki kombinirani vstopnici za Ljubljanski grad.

Odgovor na vprašanje iz prejšnje številke glasila

Foto: Joco Žnidaršič

Ob izsuševanju Barja konec 18. stoletja je bil izkopen tudi Gruberjev prekop in zgrajen stari **Karlovski most**, čez katerega je vodila cesta na Dolenjsko in naprej v hrvaški Karlovac. Danes ob njem stoji novi široki cestni most.

Vstopnici za Ljubljanski grad je dobil **Luka Korošič**, učenec 7. razreda OŠ Zalog. Iskrene čestitke!

Rubriko pripravlja Dušan Muc.

NAGRADNI NATEČAJ ZA LJUBLJANSKE OSNOVNOŠOLCE

Če hodiš v ljubljansko osnovno šolo, si povabljen, da bolje spoznaš Ljubljano. Pravilno odgovori na zastavljeno vprašanje v rubriki Mozaik moje Ljubljane, dopiši, kateri razred in katero osnovno šolo v Ljubljani obiskuješ, in mogoče bo žreb izbral prav tebe, da se boš brezplačno popeljal na Ljubljanski grad z vzpenjačo, se povzpel na Razgledni stolp, si ogledal Virtualni grad in stalno razstavo slovenske zgodovine. Čakata te dve veliki kombinirani vstopnici, ki ti ju podarja Javni zavod Ljubljanski grad, da boš na Grad povabil tudi svojega spremljevalca.